

Pepita Barrachina, una dona treballadora i revolucionària

«Al Poblenou s'ha fet una especulació tan gran que no sé pas on arribarem!»

Pepita Barrachina Fernández és actualment la presidenta del Casal Municipal de Gent Gran Taulat. Gairebé cada tarda se la pot trobar pels locals d'aquest club de jubilats, a la rambla del Poblenou, número 49. Ella no va de *jefa* de res, sinó que més aviat se la veu com una dona més, enmig de tots els avis i les àvies que hi passen bonament la tarda. Només amb el primer cop d'ull ja se la veu com una persona dinàmica i batalladora, de caràcter, llançada. Després, amb la conversa distesa, es descobreix que és un pou d'història viva, tant del Poblenou com de la lluita treballadora a la Barcelona industrial. Sembla que tot el que diu siguin com anècdotes o «batalletes», però al darrere hi ha tota una vida. I una vida no pas fàcil. Va néixer al Poblenou el novembre del 1927, al carrer Taulat, i reconeix que de petita ho tenia tot però que, de cop i volta, algú li ho va prendre. Era la Guerra Civil. Després vénen els anys difícils de la postguerra, el món dur de la fàbrica i la defensa dels treballadors, la lluita per tirar endavant els fills, la família, la casa, la mare cega, tot... I ara no ha arribat tampoc la pau: ara s'han de defensar també els drets de la gent gran.

Francesc Romeu (F. R.): *Els teus pares també eren del Poblenou i treballaven aquí?*

Pepita Barrachina (P. B.): No! El meu pare va venir al Poblenou quan es va instal·lar la casa Ford, uns deu o dotze anys abans de néixer jo. El meu pare va treballar per a la primera casa Ford, quan era americana i es deia Henry Ford, i que després va passar a ser Motor Ibérica. Ells aleshores ja feien la setmana anglesa: plegaven divendres a la tarda i no tornaven fins dilluns. Això era una gran novetat a Espanya. En canvi, la meua mare era modista i treballava a casa. Moltes vegades treballava nit i dia. I després, a més a més, encara va anar a treballar a la casa Sala, d'aquí, del Poblenou. La meua mare treballava moltíssim. I

Pepita Barrachina al Casal
(FOTOS IGNASI R. RENOM)

després ja vam venir nosaltres, les filles. Érem dues noies. La meua germana, que em portava setze anys, i jo, que vaig venir de retruc.

F. R.: *Què recordes de la teua infantesa per aquests carrers?*

P. B.: Molt maco i molt lleig, alhora. Hi ha de tot. Per exemple, fins als vuit anys vaig ser la nena mimada de la família, perquè la meua germana i el meu cunyat, que es van casar molt joves, em tenien com una filla i per a mi van ser com uns pares joves, més que els meus pares, que eren molt més grans per a mi. Jo era «la niña bonita», entremig de totes les cosines. Però va venir la Guerra i tot es va acabar de cop. De ser la nena maca i de tenir-ho tot, vaig passar a no tenir res. Fins als dos anys vam viure al carrer Taulat, número 6, i després vam passar al carrer Pere IV, al 206, a sobre mateix de can Miserachs. Aleshores vivíem junts amb la meua germana i el meu cunyat, que treballaven a can Felipa. Aleshores estàvem molt bé. Jo anava al col·legi de les monges. Però el meu pare, per destí de les persones,

va voler anar a viure a la França Xica. Allà vam estrenar una planta baixa, perquè la meua mare pogués tenir noies a treballar, cosint, i també com a aprenents. Fins i tot vam tenir una de les primeres dutxes del Poblenou on l'aigua calenta s'escalfava amb el foc de la cuina econòmica. El terra era de mosaic... Era una casa preciosa.

Enterrada viva

F. R.: *Què us va passar amb la Guerra que fos tan greu per a tu?*

P. B.: Mira, el mateix any 1937, amb el primer bombardeig vam perdre la casa. El primer bombardeig que va haver-hi a Barcelona va ser des del mar, des d'un vaixell militar, i va afectar el carrer de la Ciutat de Granada, que aleshores es deia Catalunya. Però a nosaltres ens va afectar el primer bombardeig aeri. Va ser el maig del 1937 i ens van tirar la casa a terra. Jo vaig quedar enterrada viva sota la porta de la meua habitació i les runes de la casa a sobre, mentre el meu pare

em buscava desesperadament i em cridava. Jo, per la por, no podia ni contestar-l'hi. Després, quan sortíem cap al carrer per la porta del darrere i del pati, per saltar cap al bar La Parra, ens va caure la paret del pati, però vam tenir la sort que va caure cap a fora i no ens vam fer res. No era el nostre destí morir en aquell moment.

F. R.: *Què vas fer després? On vas anar a viure?*

P. B.: Aquell mateix dia vam tornar al pis on havíem viscut abans nosaltres, perquè aleshores hi vivia el meu oncle. Després el meu pare va anar a la Generalitat, quan encara hi havia en Companys, i ens van donar els mobles justos i un pis de divuit habitacions i tres banys, al carrer Muntaner 292-294. Era un canvi total. Allà vam viure dos anys, fins al final de la Guerra, el 1939. Encara que, a principis del 1938, vam compartir la meitat del pis amb una altra família de la Barceloneta que s'havia quedat sense casa, també pels bombardeigs. Ells van anar a les habitacions de les minyones, que era tan grans com tot un pis. Amb aquesta família, que eren molt bona gent, vam acabar compartint-ho tot.

F. R.: *Com es va acabar tot això?*

P. B.: Doncs, ben de seguida. El mateix gener del 1939 van venir els falangistes i ens van treure. La primera nit de l'entrada dels nacionals ja va ser tot un número, van haver-hi metrallaments des dels avions, des de les famoses «paves». Van venir els soldats italians que pujaven pels terrats de les cases; van haver-hi saqueigs per la gana i pels soldats que marxaven cap a França... Tristíssim. Doncs, l'endemà mateix al matí, ja van venir els falangistes i ens van treure a tots els refugiats. Aleshores el meu pare va buscar pis. Però, abans, encara havien de «depurar» el meu pare, és a dir, havien d'investigar què havia fet durant la Guerra, si era d'algun partit polític o sindicat. Per tant, el meu pare estava sense feina, mentre el depuraven.

La presidenta, davant la seu del Casal
(FOTOS IGNASI R. RENOM)

Per sort, la «depuració» del meu pare va durar molt poc i aviat li van donar tres dies de feina a la casa Ford i tres dies de vigilància al moll. En canvi, la meua germana va ser depurada i expulsada, per roja. L'any 1939 la gent ho va passar fatal! I també vam passar molta gana. Només va haver-hi menjar per a tothom el primer dia, quan van arribar els nacionals, però, després, gana i gana.

F. R.: *Com vas poder tornar aquí al Poblenou? I com vas refer la vida?*

P. B.: El meu pare va buscar un pis aquí al Poblenou i el va trobar. Jo encara hi visc ara, a Pere IV, 190. El primer pagament el va poder fer amb els duros de plata d'abans de la Guerra, perquè, com que estava en el procés de depuració, encara no havia cobrat. Jo vaig anar a una escola de La Caixa al Clot. Era gratuïta i allà vaig tenir la mateixa professora que havia tingut durant la Guerra, quan vivíem al carrer Muntaner. Aquesta mestra havia passat una llarga depuració, perquè e-

ra d'Esquerra Republicana, i recordo que sabia molt i que parlava molt, per exemple: ens explicava cada dia i amb tot detall l'evolució de la Segona Guerra Mundial. Aleshores anava a col·legi cada dia; per tant, feia quatre viatges diaris.

Can Recolons i can Batlló

F. R.: *Quan et vas posar a treballar, per primera vegada? I quina va ser la teva primera experiència?*

P. B.: Als catorze anys, perquè a casa necessitaven diners. Vaig anar a treballar a les filatures de can Recolons, allà al costat del carrer Sant Joan de Malta. Allà em van ensenyar l'ofici. Però, aleshores, encara vaig poder anar, de nit, a la mateixa escola, fins als setze anys. El treball és molt dur, però quan ets petita tot t'ho prens com si fos un joc. Però, és clar, jo estava acostumada a anar a escola a les nou del matí; però al treball havíem d'entrar a dos quarts de sis i jo m'havia d'aixecar a dos quarts de cinc. Jo no tenia cap ganes d'aixecar-me... Després vaig deixar la filatura i em vaig posar a fer caixes de cartró, perquè era molt més a la vora de casa i entràvem a les vuit del matí. Era una casa que estava al costat del camp del Júpiter i feiem pots de cartró que després els impermeabilitzàvem amb una cola, que impedia que vessés l'aigua. Allà hi vaig treballar gairebé fins als vint anys, abans de casar-me.

F. R.: *On vas anar a treballar després?*

P. B.: Doncs a can Batlló, a Sants, perquè allà es podien fer torns i, atès que quan et cases i tens una família no pots pas treballar tot el dia, allò m'anava molt més bé. Allà ja hi treballaven la meua germana i el meu cunyat. Era lluny, perquè jo havia d'anar del Poblenou fins a Sants, però a mi em convenia molt perquè, un any després de casada, als vint-i-un anys, jo ja vaig tenir el meu primer fill, en

Passar l'estona jugant, un dels al·licients dels jubilats
(FOTOS IGNASI R. RENOM)

Nino. Els torns em permetien poder estar al matí a casa i atendre el meu nen petit, que és quan més et necessita. Can Batlló tenia una cosa que no tenia ni l'Espanya Industrial, ni can Fabra i Coats, que és que allà teníem sempre cotó, cotó de Virgínia, perquè un dels seus amos era el ministre Muñoz Grandes. Totes les altres filatures estaven aturades o treballaven dos o tres dies la setmana, però nosaltres teníem feina cada dia. A més a més, treballàvem dues hores més, que eren extres, i a mi m'anava molt bé. I també, cosa molt estranya aleshores, les dones cobràvem els punts familiars, com els homes. Això, a mi, m'interessava molt. En canvi, el meu marit, que treballava en un taller de fusteria aquí al carrer Llacuna, només cobrava els punts pels fills, que eren una misèria.

F. R.: *Aquí és on vas començar a conèixer la lluita obrera?*

P. B.: Sí, allà vaig començar a ser una mica revolucionària, perquè hi havia un porter que començava ja a ser de les futures Comissions Obreres. Sí, recordo que, l'any 1953, embarassada del meu segon fill, vam començar la tasca sindical clandestina. El porter, per exemple, em filtrava a mi que el diumenge es treballava i que aquelles

hores no es comptaven en el recompte general i que, per tant, això no es repartia en punts per a tothom. Aleshores, quan jo anava a la reunió, amb els *jefes*, jo reclamava aquestes hores i els punts. M'havia sentit de tot. Em deien: «Tu, des del Poblenou, veus moltes coses!» O, com el director, que em deia que jo havia de callar més perquè li devia un favor, perquè quan el meu fill estava malalt em deixava quedar a casa. Jo li contestava que això era un favor particular però que les hores s'havien d'apuntar i de repartir. Aquest porter, que va haver de fugir a França perquè no el matessin, també em va dir que el *jefe* superior cobrava unes 30.000 pessetes al mes, al costat de les 180 pessetes a la setmana que cobràvem les filadores, i em va dir que aquest sou extraordinari tampoc no constava. Jo ho vaig denunciar al Consell d'empresa, que no els hi va agradar gens, però ho van incloure i es va fer constar per als punts.

F. R.: *Recordes alguna vaga de les dures?*

P. B.: Sí, i tant! Era l'any 1953, jo estava embarassada del segon fill. Vam fer una vaga a can Batlló, però només a les filatures. Va ser perquè un noi de disset o divuit anys, que havia estat

molt malalt dels pulmons, quan va tornar a la feina no el van posar al seu lloc de treball anterior, que era d'una bona feina, sinó que el van posar a carregar caixes i, això, ell no ho podia fer. El delegat, que era un falangista, en el seu lloc ja hi havia posat un escollit seu. Quan jo vaig arribar a la tarda, vaig notar un gran silenci de màquines i vaig trobar les filadores grans, que ens van dir que no poséssim les màquines en marxa fins que retornessin aquest noi al seu lloc. La paraula d'aquelles dones era paraula santa. Van venir els grisos, la policia amb metralleres, amenaçant-nos, però ningú no va posar la fàbrica en marxa. El tercer o quart dia van venir amb cavalls i no ens deixaven entrar. Vam fer tan merder que va venir el governador Acedo, vestit de falangista i —quan li vam explicar la situació— va renyar el delegat perquè havia tingut parada la fàbrica tants dies per aquesta «idiotesa». Fins i tot li va ordenar que ens paguessin tot el que havíem perdut aquells dies.

F. R.: *Aleshores va ser quan et vas fer de Comissions Obreres?*

P. B.: Sí, però tot va començar per pagar una quota per ajudar els presos que hi havia. Això es feia pagant

Pepita Barrachina amb dues sòcies
(FOTOS IGNASI R. RENOM)

una mena de segells que es distribuïen entre els treballadors; era poca cosa i cadascú segons el que podia. Aleshores va ser quan el porter se'n va anar a França i, per sort, va estripar tots els papers i les llistes dels treballadors afiliats en la clandestinitat. Amb tot, a mi em van venir a buscar, però no va passar res. Així van començar les Comissions. La lluita aleshores jo també la vivia a casa meua, perquè el meu marit també era delegat del taller de fusteria i va descobrir que el seu amo no pagava ni a la Seguretat Social ni al Montepio. Ho va descobrir perquè no vam poder cobrar les 300 pessetes que donaven quan vam tenir el segon fill. Ell ho va denunciar i, poc després, el meu marit va haver de deixar el taller de fusteria i va haver d'anar a treballar a les drassanes de la Barceloneta.

F. R.: *Sempre vas treballar a can Batlló?*

P. B.: No! Can Batlló va tancar a finals dels anys cinquanta. Aleshores de filadora me'n vaig anar a les plomes estilogràfiques Rilex, a posar plomins. En aquells moments encara havia de treballar més, perquè teníem ja tres fills. Però sempre vaig estar a Comissions i sempre pagava els meus tiquets, i també sempre vaig defensar els drets dels treballadors. No solament els meus drets, sinó també els de tots els treballadors. Jo, si veia una injustícia, no podia callar. Fins i tot ho vaig continuar fent a la casa de les plomes, tot i que allà jo estava molt ben considerada, perquè treballava amb bata blanca i era la qui posava els plomins d'or.

F. R.: *I aquí sí que ja hi vas treballar fins a la jubilació?*

P. B.: No. Vaig haver de plegar abans, sense jubilació, perquè la meua mare es va quedar cega. I a casa érem quatre homes i dues dones. Aleshores em vaig preocupar molt dels meus fills, perquè tinguessin escola i perquè no haguessin de ser ells els qui piquessin a la finestreta, sinó que poguessin treballar al darrere de la finestreta. Fins i tot vaig buscar feina de comptable per al meu fill gran, de setze anys, a una empresa del Poblenou, can Simón, perquè treballava al centre de Barcelona i em vaig assabentar que, quan l'autobús anava ple, s'havia de penjar per la part de fora. Jo no volia que anés penjat i, encara menys, que caigués.

Els fills, com els pares

F. R.: *Tu també vas transmetre als teus fills aquest sentit del treball i de la lluita obrera?*

P. B.: Jo crec que sí! Perquè a casa sempre se'n parlava molt, de tot això. A casa vam ser sempre demòcrates i no teníem els nens a fora, sinó que sempre dinàvem i sopàvem a la taula, tots junts, i parlàvem d'aquestes coses. Tots tenen aquesta sensibilitat, tant el Nino, el primer, que era molt bon noi i va morir, com l'altre, el més gran, que és mestre i coordinador dels mestres de Comissions Obreres, com també el mitjà, que és d'Iniciativa per Catalunya i és gerent del Patronat de l'Habitatge. Tots tres han sortit amb les idees del seu pare i de la seva ma-

re, sense ràbia, però sí que els hem explicat les moltes maldats que han fet les persones, per tal que les sabessin.

F. R.: *I del Poblenou, què en penses? Què penses de la transformació que s'està fent?*

P. B.: Al Poblenou hi ha hagut una especulació tan i tan gran que no sé pas on anirem a parar. Perquè la gent diu que tenim moltes cases boniques i molts jardins bonics, i la Rambla oberta, però jo preferia tenir moltes fàbriques i molts treballadors. Moltes fàbriques se'n van anar a pic i, a molts, els van donar quatre duros i al carrer. Teníem les Culleres, can Rivière, can Simón amb tres fàbriques — ara només en té una i totes les altres a fora. A la Llana, que vosaltres en dieu can Jaumandreu o ca l'Aranyó, hi treballaven moltes noies. Les fàbriques han desaparegut. D'acord que hi havia moltes volves i que mai no et podies posar una samarreta estesa que fos blanca, per culpa del forn de les Culleres o de can Torras, però hi havia feina, hi havia treball i hi vivia gent. No hi havia aquesta inquietud que hi ha ara. I els joves —fills del Poblenou— no havien de marxar per anar a viure a fora, com han de fer ara. No hi ha dret amb això! Ara no tenim feina aquí i els joves l'han d'anar a buscar a fora i han d'anar a viure a fora. Jo estava més contenta quan hi havia la fabricació al Poblenou i no hi havia tantes cases boniques cap a Diagonal Mar. Jo no necessito tants hotels, ni tantes coses. Ja estàvem bé com estàvem. És el mateix que va passar amb el Somorrostro. Per què el van treure? No el van treure pas perquè aquella gent estigués més bé, sinó per poder fer un simulacre de desembarcament davant del general Franco i, tot corrents, els van portar a tots a Sant Roc.

F. R.: *Quines necessitats veus tu que hi ha ara al Poblenou?*

P. B.: Moltes. Mira, primer, necessitem urgentment les guarderies. Portem demanant les guarderies des de fa

La perruqueria de senyores
(FOTOS IGNASI R. RENOM)

molts anys. Les vam demanar ja per als nens que ara estan fent l'ESO. Les joves parelles d'avui dia, que han de treballar forçosament tots dos, perquè guanyen una misèria, han de pagar la guarderia, la hipoteca del pis, els subministraments, el cotxe... Què els queda per menjar?

F. R.: *I per a la gent gran? Què els fa falta?*

P. B.: Per a la gent gran necessitem més residències, no com el casal, sinó per poder-s'hi estar sempre. Perquè hi ha molta gent gran que viu sola i abandonada. Ja tenim un terreny que ens va donar l'Ajuntament, ja tenim els plànols i hi haurà cent places —cinquanta per a matrimonis i cinquanta per a gent sola. Es necessita. Amb això, no n'hi ha ni per començar, però ja seria alguna cosa. Però, ni es fa, ni es posa la primera pedra. I no parem d'anar a la Conselleria. De moment ens donen llargues. Els avis també necessitem unes pensions dignes per tal que no ens hagin d'ajudar els fills. Alguns hem treballat tota la vida i ens ha quedat una misèria, o bé ens han fet escollir entre la pensió teva o la del teu marit... Ens

han robat! Ens han robat perquè ens ho han tret d'allò que era nostre. I tenim unes necessitats horroroses. Potser, si cobréssim unes pensions més dignes no farien falta tantes residències i podríem viure dignament a casa, sobretot si poguéssim pagar una persona que ens ajudés a casa. És molt trist haver d'anar a una residència.

El Casal anirà a Can Saladrigas l'any 2002

El Casal del Jubilat funciona a can Cony, nom popular de l'edifici que l'acull, des de l'11 de setembre de 1965. Va ser inaugurat un dissabte de Festa Major i s'ha anat quedant petit.

F. R.: *Quines activitats feu al Casal de Gent Gran?*

P. B.: Moltes! Per exemple: pintura a l'oli, boixets o punta de coixí, treballs manuals, gimnàstica, cant coral, escacs, cartes, dòmino, xerrades de català, tertúlies sobre els problemes socials i del barri... Per exemple, parlem d'això de les residències, dels carrers —que estan molt malament—, de la migradesa de les pensions, de tot.

F. R.: *I quan anireu a can Saladrigas?*

P. B.: Si tot va bé, a mitjan l'any 2002. No m'ho crec! Però donem-los un vot de confiança. El regidor Francesc Narváez no vol posar data, però creu que serà a mitjan any. Aquí hi tenim molts serveis, com la perruqueria, la barberia, els massatges, la pedicura i la podologia... Són barats i val la pena d'aprofitar-los, perquè la gent gran guanya molt poc. Tots aquestes serveis els volien treure perquè, segons l'Ajuntament, aquestes coses no convenen. Quan jo me'n vaig assabentar, perquè m'ho van dir, vaig agafar el micròfon d'aquí el Casal i ho vaig dir a tots els avis i les àvies. Doncs, el dia següent al matí, ja van venir els caps de serveis dels Serveis Socials de Can Felipa per veure què passava. Vaig armar un embolic impressionant. Però em sembla que ara no s'atreviran a treure'ls. Com pots veure, s'ha de lluitar, sempre i per a tot.

FRANCESC ROMEU